

महाराष्ट्र शासन
महसूल व वन विभाग
शासन निर्णय क्रमांक:- एससीवाय- २०१५/ प्र.क्र.३८६/म-७
मंत्रालय, मुंबई- ४०० ०३२.
दिनांक :- ०४ जानेवारी, २०१६

प्रस्तावना :-

राज्यात सातत्याने उद्भवणाऱ्या दुष्काळी परिस्थितीवर मात करण्यासाठी शासनाकडून पैसेवारीच्या आधारे ५० पैशांपेक्षा कमी पैसेवारी आलेल्या गावांमध्ये विविध सोयी सवलती व उपाययोजना जाहीर करण्यात येतात. त्यामध्ये टँकरद्वारे पाणीपुरवठा करणे, जनावरांसाठी चारा छावण्या सुरु करणे, जमीन महसूलात सूट, सहकारी कर्जाचे रुपांतरण, वीज बिलात सूट, परिक्षा शुल्कात माफी, शेतीशी निगडित कर्जाच्या वसूलीस स्थगिती वगैरे सारख्या सोयी सवलतींचा अंतर्भाव आहे.

पाण्याचे नियोजन, पाण्याची भुगर्भातील पातळीची तपासणी करणे, पीक पध्दतीचे नियमन, खरीप व रब्बी हंगामातील पीकांच्या नोंदी अद्यावत करणे, पीक नुकसानीबाबत नोंदी घेणे, नुकसान भरपाई तात्काळ शेतकऱ्यांना वाटप करण्यासाठी प्रत्येक शेतकऱ्यांचे बँकखाते उघडणेबाबत मोहिम राबविणे, शेतकऱ्यांकडील जनावरांचे सर्वेक्षण करणे, रोजगार हमी योजनांसंबंधित कामकाज, दुष्काळाशी संबंधित कामांमध्ये गतीमानता आणण्यासाठी व दुष्काळाशी सक्षमपणे मुकाबला करण्यासाठी ग्राम पातळीवर तालुका पातळीवर व जिल्हा पातळीवर समित्या स्थापन करणे, ही बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय:-

राज्यात सातत्याने उद्भवणाऱ्या दुष्काळावर / दुष्काळी परिस्थितीवर उपाययोजना करण्यासाठी शासनाने ग्राम पातळी / तालुका पातळी व जिल्हा पातळीवर समित्या स्थापन करण्याबाबत खालीलप्रमाणे निर्णय घेतला आहे.

१) ग्राम पातळीवरील दुष्काळ निवारण समिती :-

शासनाने राज्यातील ज्या गावांमध्ये दुष्काळ जाहीर केला असेल अशा सर्व गावांमध्ये ग्राम पंचायतीने दुष्काळ निवारण समिती गठीत करावी. ग्राम स्तरीय समितीची रचना खालीलप्रमाणे राहिल.

१. सरपंच- अध्यक्ष (प्रत्येक ग्रामपंचायतीकरीता) (तालुका पातळीवरील समिती निवडेल ते)
२. ग्रामसेवक - सदस्य
३. प्रगतशील शेतकरी - सदस्य
४. सहकारी पतपुरवठा संस्थेचे अध्यक्ष - सदस्य
५. अल्पभूधारक शेतकरी (दोन-सदस्य) (यापैकी एक सदस्य शक्यतो महिला असावी)
६. कृषि सहायक - सदस्य
७. तलाठी - सदस्य सचिव

२) तालुका पातळीवरील दुष्काळ निवारण समिती :-

राज्यातील सर्व तालुक्यांमध्ये प्रत्येक तालुक्यासाठी दुष्काळ निवारण समिती गठीत करावी. तालुका दुष्काळ निवारण समितीची रचना खालीलप्रमाणे राहिल.

- १ अशासकीय सदस्य - अध्यक्ष (शासन निवडेल ते)
- २ गट विकास अधिकारी- सदस्य
३. तहसिलदार - सदस्य सचिव
- ४ नायब तहसिलदार - सदस्य
- ५ मंडल अधिकारी - सदस्य
- ६ तालुका कृषि अधिकारी- सदस्य
- ७ प्रगतशील शेतकरी - सदस्य
- ८ अल्पभूधारक शेतकरी (दोन-सदस्य) (यापैकी एक सदस्य शक्यतो महिला असावी)

३) जिल्हा पातळीवरील दुष्काळ निवारण समिती :-

राज्यातील सर्व जिल्ह्यांमध्ये जिल्ह्यासाठी दुष्काळ निवारण समिती गठीत करावी. जिल्हा दुष्काळ निवारण समितीची रचना खालीलप्रमाणे राहिल.

- १ अध्यक्ष - पालक मंत्री / विधान सभा सदस्य / विधान परिषद सदस्य / लोकसभा किंवा राज्यसभा सदस्य (शासन निवडेल ते)
- २ जिल्हाधिकारी - सदस्य सचिव
- ३ मुख्य कार्यकारी अधिकारी - सदस्य
- ४ पोलीस अधिक्षक, ग्रामीण - सदस्य
- ५ उपजिल्हाधिकारी-(नरेगा)- सदस्य
६. मुख्य अभियंता, महाराष्ट्र विद्युत वितरण कंपनी- सदस्य
- ७ कार्यकारी अभियंता, महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरण- सदस्य
- ८ अधिक्षक अभियंता, जलसंपदा- सदस्य
- ९ जिल्हा कृषि अधिक्षक - सदस्य
- १० पशुसंवर्धन अधिकारी - सदस्य
- ११ प्रगतीशील शेतकरी-१, अल्पभूधारक शेतकरी-१, अशासकीय संस्था (NGO)-३, - प्रतिनिधी

ग्राम स्तरीय समितीची कार्यकक्षा :-

टंचाई असलेल्या गावांमध्ये / वाड्यांमध्ये टँकरद्वारे पाणी पुरवठा होत आहे किंवा नाही, टँकरच्या फेऱ्या, टँकर पुर्ण भरलेले आहे किंवा नाही याची पाहणी करणे, म.ग्रा.रो.हे.यो. ची कामे उपलब्ध आहेत किंवा नाहीत याची खात्री करणे, जनावरांच्या चारा छावण्यांची पाहणी , जनावरांची संख्या, छावण्यांमध्ये देण्यात येणाऱ्या इतर सोयी, वैद्यकिय सुविधा वगैरेबाबत तपासणी करणे, दवाखाने आहेत किंवा नाहीत, नैसर्गिक आपत्तीमध्ये आपद्ग्रस्तांना वेळेवर मदत मिळते किंवा नाही याची खात्री करणे, शासकिय योजना लाभार्थ्यांपर्यंत पोहोचविण्यासाठी योग्य ती कारवाई करणे याची माहिती घेणे व त्यांना लक्षात आलेल्या त्रुट्या / सुचना समितीस सुचविणे.

तालुका स्तरीय समितीची कार्यकक्षा :-

शासनाने दुष्काळासंबंधी जाहीर केलेल्या उपाययोजनांची तालुक्यातील गावांत अंमलबजावणी झाली किंवा नाही याची खात्री करणे, किती शेतकऱ्यांचा शेतसारा माफ झाला, किती परिक्षा फी माफ केली, वीज बिलात किती सुट दिली, प्रत्यक्ष लाभार्थ्यांना लाभ झाला किंवा नाही, तालुक्यातील शाळा / महाविद्यालयात शिक्षण घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांना प्रत्यक्ष फी माफ / सुट दिली काय याबाबत तालुक्यात आढावा , नियोजन, नियंत्रण व अंमलबजावणी करणे.

जिल्हा स्तरीय समितीची कार्यकक्षा :-

शासनाने दुष्काळासंबंधी जाहीर केलेल्या उपाययोजनांची जिल्यातील गावांत अंमलबजावणी झाली किंवा नाही याची खात्री करणे, किती शेतकऱ्यांचा शेतसारा माफ झाला, किती परिक्षा फी माफ केली, वीज बिलात किती सुट दिली, प्रत्यक्ष लाभार्थ्यांना लाभ झाला किंवा नाही, जिल्यातील शाळा / महाविद्यालयात शिक्षण घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांना प्रत्यक्ष फी माफ / सुट दिली काय, पीक विमा, पीक कर्ज, पीककर्ज माफी, सावकारांचे कर्ज, टॅक्स , जनावरांच्या छावण्या इत्यादीबाबत संपूर्ण जिल्याचा आढावा , नियोजन, नियंत्रण व अंमलबजावणी करणे.

समितीचे अधिकार :-

- १) ग्राम स्तरीय समितीने त्यांना त्यांच्या कार्यक्षेत्र दिलेल्या कामाचा आढावा ग्रामस्तरीय समितीत घेऊन त्याबाबत अहवाल वजा शिफारस तालुका स्तरीय समितीस सादर करावा.
- २) तालुका स्तरीय समितीने त्यांना त्यांच्या कार्यक्षेत्र दिलेल्या कामाचा आढावा, नियोजन, नियंत्रण व अंमलबजावणी करणे तसेच ग्रामस्तरीय समितीने दिलेला अहवाल वजा शिफारस तालुका स्तरीय समितीत विचारात घेऊन त्याबाबत अहवाल वजा शिफारस जिल्हा स्तरीय समितीस सादर करावा.
- ३) जिल्हा स्तरीय समितीने त्यांना त्यांच्या कार्यक्षेत्र दिलेल्या कामाचा आढावा घेणे, तसेच तालुका स्तरीय समितीने सादर केलेला अहवाल वजा शिफारस जिल्हास्तरीय समितीत विचारात घेऊन त्याबाबत अहवाल वजा शिफारस विभागीय आयुक्तास सादर करावा.
- ४) विभागीय आयुक्त यांनी त्यांच्या अधिपत्याखाली सर्व जिल्हास्तरीय समित्यांचा अहवाल विचारात घेऊन त्याअनुषंगाने सर्वकष अहवाल तथा प्रस्ताव शासनास सादर करावा.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०१६०१०४१५२६३५४३१९ असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांचे आदेशानुसार व नावाने.

(अशोक आत्राम)

उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

- १) सर्व विभागीय आयुक्त

- २) सर्व जिल्हाधिकारी
- ३) सर्व मुख्य अधिकारी,
- ४) सर्व कार्यकारी अभियंता, जिल्हा परिषद / पाटबंधारे विभाग/ सार्वजनिक बांधकाम विभाग.
- ५) पोलिस महासंचालक, मुंबई
- ६) संचालक भूजल सर्वेक्षण व विकास यंत्रणा, पुणे
- ७) सदस्य सचिव, महाराष्ट्र पाणी पुरवठा व जलनिस्सारण मंडळ, मुंबई
- ८) सर्व मुख्य अभियंता, ग्रामीण / नागरी, पाणी पुरवठा
- ९) प्रशासक, लाभक्षेत्र विकास प्राधिकरणे
- १०) आयुक्त, कृषि, महाराष्ट्र राज्य, पुणे
- ११) मुख्य अभियंता, महाराष्ट्र विद्युत वितरण कंपनी, मुंबई
- १२) महालेखापाल १/२, (लेखा व अनुज्ञेयता) महाराष्ट्र राज्य, मुंबई/ नागपूर
- १३) महालेखापाल १/२, (लेखापरीक्षा) महाराष्ट्र राज्य, मुंबई/ नागपूर
- १४) मुख्य व्यवस्थापक(पत पुरवठा), बँक ऑफ महाराष्ट्र, १५०१, लोकमंगल, शिवाजीनगर, पुणे-५
- १५) महाव्यवस्थापक, राष्ट्रीय कृषि व ग्रामीण विकास बँक, प्रादेशिक कार्यालय ,५४ वेलस्ली रोड, शिवाजीनगर, पुणे.
- १६) सर्व मंत्रालयीन विभाग
- १७) वित्त विभाग (व्यय-९)
- १८) निवडनस्ती, कायार्सन म-७